

FORLÆNS & BAGLÆNS

Læring må forstås baglæns, men må leves forlæns

Denne omformulering af det kendte Søren Kierkegaard citat *Livet må forstås baglæns, men må leves forlæns* sætter fokus på læring som et livsvilkår eller en del af det at være menneske. (Bateson 2000). Man kan ikke undgå at lære noget når deltager i livet på arbejdspladsen. Bateson påstår, at læringen sker i samspil mellem individet og omgivelserne gennem en tilpasningsproces, hvor individet enten tilpasser sig til ændringer i omgivelserne eller tilpasser omgivelserne til individet. Denne tilpasning sker gennem feedbackprocesser. Mit mål med denne artikel er først at vise hvordan coachingprincipper fra sportens verden er et af svarene på, hvordan man som coach kan arbejde med den kropslige viden – eller den tavse dimension i viden. Til denne del inddrages den tyske psykolog Kurt Lewin's erfaringsbaserede læringsmodel. Jeg vil imødegå kritikken af den erfaringsbaserede læringsmodel for at være bagudrettet og dermed at læring udelukkende sker ud fra tidligere erfaringer. Gennem den amerikanske psykolog John Dewey's , synliggøres hvordan erfaringsbegrebet åbner op for både en bagudrettet og en fremadrettet hukommelse, der giver mening til udtrykket: "læring må forstås baglæns, men må leves forlæns"

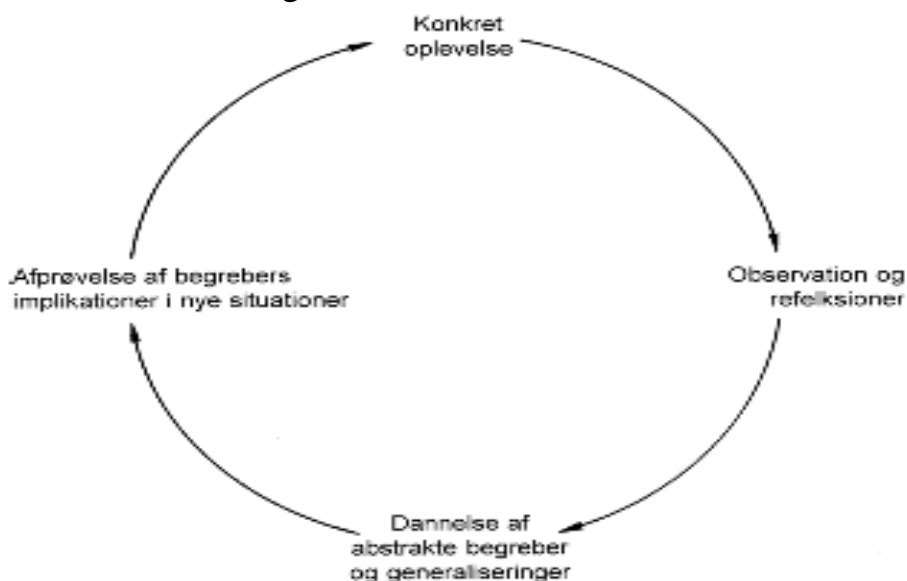
Udviklingen i samfundet og arbejdslivet er kendetegnet ved et krav til deltagerne om at forøge deres kompetence i forhold til at håndtere en større kompleksitet. Færre svar er givet på forhånd, og der skal tages beslutninger i en foranderlig og uforudsigelig verden. Hvordan gør man så det? Lars Qvortrup's svar på dette spørgsmål er, at kompleksitet håndteres ved hjælp af viden, og viden skabes ved hjælp af læring (Qvortrup 2006) . Den stigende interesse for coaching er et udtryk for at det er en metode, der kan håndtere denne foranderlighed, idet den systemiske coaching i sin grundforståelse er en samtaleform, hvor der ikke er ét og kun ét svar, men at svaret skabes i en lærende kontekst, en samskabende proces.

Jeg har tidligere skrevet om sammenhængen mellem coaching og organisatorisk læring, og der sat fokus på vigtigheden af at læringsprocessen omfatter et dynamisk samspil mellem eksplicit og tavs viden. I den forbindelse opstod et udviklingsønske, nemlig at undersøge alternative måder at arbejde med den tavse dimension eller den kropslige viden. I denne artikel vil du blive præsenteret for et af svarene, hvor der trækkes på teorier fra idrættens verden – jeg vil vise hvordan man kan bruge Kurt Lewins erfaringsbaserede læringsmodel til at inddrage den kropslige tavse viden i læringsprocessen.

Det erfaringsbaserede læringsperspektiv

Dette læringsperspektiv kaldes for "erfaringsbaseret", fordi det har fokus på den centrale rolle som erfaring spiller i læreprocessen. Et vigtigt karakteristika ved den erfaringsbaserede læring er, at læring involverer udvekslinger mellem personen og omgivelserne, og i fin overensstemmelse med Bateson's læringsbegreb om interaktion og feedback som vigtige elementer i læringsprocessen.

Kurt Lewin's læringsmodel

Figur 2: Lewins erfaringsbaserede læringsmodel (Kilde: Kolb, 2000, s. 48)

Kurt Lewins læringsmodel har to aspekter, der er bemærkelsesværdige: (1) Fremhævelsen af "her-og-nu" oplevelser som grundlag for at afprøve og teste abstrakte begreber og (2) Læring er baseret på feedbackprocesser, der arbejder med vurdering af afvigelser i forhold til det ønskede mål. Jeg vil her

introducere tanker fra danske idrætspsykolog og professor i coaching Richard Stelter om hvordan Lewin's model kan forstås og bruges til at skabe samspil mellem kroppens tavse viden, oplevelse, sprogliggørelse og kropslig handling.

Konkrete handlinger sætter læringscirklen i gang:

Konkret oplevelse: Handlinger er forbundet med nogle *konkrete erfaringer og oplevelser*, som opfattes uden refleksion, på basis af de konkrete erfaringer personen har

Observation og refleksion: Via den *reflekterende observation* lærer personen de konkrete oplevelsers mening og betydning at kende og får samtidig mulighed for at forstå situationens virkning på sig selv og omgivelserne. Det drejer sig for personen om at skærpe sin opmærksomhed og se nuancer og forskelle. Dette holdes op imod tidligere erfaringer og personen kan vurdere, hvordan det giver mening i den aktuelle situation. Det drejer sig om at skærpe opmærksomheden på detaljer om nuancer og forskelle og det er det, der er coachens opgave

Dannelse af abstrakte begreber og generaliseringer: De konkrete erfaringer og den reflekterende observation fra de to foregående faser bringes i spil. Personen sammenligner den aktuelle situation med tidligere situationer for at blive i stand til at kunne generalisere den konkrete situations erfaringer og observationer.

Afprøvelse af begrebes implikationer i nye situationer

Der kan nu planlægges lignende begivenheder, eksperimentere med lignende opgaver eller den nye viden kan anvendes spontant i en ny situation. De subjektive teorier og generaliserende overvejelser danner dermed kontekst for den nye handlingssituation, og dermed begynder en ny læringscyklus.

Denne tilgang er et godt bud på en alternative metode til at arbejde med dynamikken mellem eksplicit og tavs, kropslig viden. En tilgang der er i god overensstemmelse med Batesons læringskategorier Læring 0, Læring I og Læring II og generelt hans læringsbegreb. Men det rejser en mulig kritik, nemlig at erfaringsbaseret viden udelukkende konstruerer ny viden på baggrund af tidligere erfaringer-

Hvordan kan man så forestille sig at der kan læres noget nyt eller innovativt? Som svar på denne kritik inddrages den amerikanske psykolog John Dewey's erfaringsbegreb.

John Dewey: Erfaringens dobbelte betydning

Erfaringer er ikke blot noget indre, skriver Dewey. De er indre, fordi de er med til at bestemme personens holdninger, ønsker og mål. Men alle ægte erfaringer har en aktiv side, som i en eller anden udstrækning forandrer de objektive vilkår, som er selve grundlaget for hvordan man gør sig erfaringer. Det betyder, at erfaringene både optager noget fra de erfaringer som er gået forud, og på en måde forandrer kvaliteten af dem, der følger efter. Ligesom Lewin fremhæver Dewey læring som en dialektisk process, der integrerer erfaring, observationer, begreber og handling. For Dewey er udsættelsen af den umiddelbare jhandling afgørende for læreprocessen og snakker om at læringsmodellen bringes videre i næste læringsspiral. Denne udsættelse af konkret handling – der erstattes af en handling i tanke - er netop et af de vigtige elementer i coaching.

Konklusion

Kurt Lewin's erfaringsbaserede læringsmodel og teorien om erfaringsbaseret læring er en metode, der vil være hjælpsom i forbindelse med at skabe læring i arbejdslivet. Det er en model der kan bruges til at få den tavse kropslige viden med som en aktiv del af læringsprocessen og som vi har set et samspil mellem refleksion og handling. Dewey's forståelse af erfaringsbegrebet sikrer at der arbejdes med både en fremadrettet hukommelse og en bagudrettet. Det, der mangler nu er at planlægge at gøre det i praksis og starte en ny læringsspiral. God fornøjelse!

Litteratur

Bateson, Gregory, *Steps to an Ecology of Mind*, (first published in 1972), 2000, The University of Chicago Press

Illeris, K, *Tekster om læring*, (2000), Roskilde Universitetsforlag

Keiding, Tina Bering & Laursen, Erik, *Interaktion og læring – Gregory Batesons bidrag*, 2004, Forlaget UP Unge Pædagoger.

Qvortrup, Lars, *Det hyperkomplekse samfund*, 1998, Gyldendal